

Motion till riksdagen 2012/13:Ju329

av Lena Olsson m.fl. (V)

Kriminalvården

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla intagna inom kriminalvården ska ges möjlighet till studier på minst gymnasienivå.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa villkorlig halvtidsfrigivning för förstagångs-dömda.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa en s.k. inlussningspeng.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa en fängombudsman.

Motverka sysslolösheten

Ett av de största problemen för intagna inom kriminalvården är sysslolöshet. På anstalter runt om i landet pågår verksamhet som innebär att de intagna i större omfattning får ta ansvar för anstaltens skötsel. Det kan röra sig om måltidsplanering, matlagning, tvätt och disk. Det är ett sätt att skapa en normalitet och gynnar återanpassning i samhället. Dessa exempel bör spridas i så stor omfattning som möjligt. Samtidigt är det kanske ännu viktigare att använda tiden till arbete eller utbildning. Det kan vara avgörande för rehabiliteringen. Konkurrensen om de enklare arbeten som tidigare ofta varit grunden för sysselsättning inom kriminalvården är i dag hård. Därför måste alla goda exempel tas till vara. Det kan handla om anstalter med utökade möjligheter till självförvaltning, som exempelvis djurhållning.

Fel! Okänt namn på

Ge alla intagna möjlighet till grundutbildning

Att de intagna inom kriminalvården har lägre utbildningsnivå än befolkningen i genomsnitt är väl känt. Vänsterpartiet anser att alla människor i Sverige ska ha rätt till en fullgod grundutbildning. Utan grundutbildning är det väldigt mycket svårare att få arbete och omöjligt att studera vidare. Utbildning gynnar både den enskilde och samhället.

Det finns anstalter som satsat stort på utbildning. Det är bra, men en generell rättighet för intagna att kunna genomföra studier behövs. För intagna med ofullständig skolgång handlar det ofta om inlärningsproblem, koncentrations-svårigheter och liknande. För många som kanske levt ett ganska slitsamt liv med såväl droger som kriminalitet har dessa symptom snarare förstärkts än mildrats. Det krävs alltså extra stora insatser för att hjälpa den enskilde.

I dag bedrivs undervisningen i vanlig lektionsform med komvuxlärare i viss mån, men i stor utsträckning är den intagne hänvisad till att studera på egen hand. För en person som har en misslyckad skolgång bakom sig blir detta naturligtvis dubbelt så svårt. För att ge såväl ekonomisk utväxling av de satsningar som görs och bästa möjliga förutsättningar för den enskilde att lyckas behöver studiemiljön bli mindre torftig och mer utvecklad. Det kan handla om mer satsningar på studieteknik och hjälpmedel och inte minst läxhjälp.

En del anstalter har satsat på yrkesutbildningar. Dessa utbildningar är mycket populära och ger ofta goda möjligheter till jobb efter avtjänat straff. Det är förstås en mycket god investering i framtiden eftersom möjligheten till ett jobb klart minskar risken för återfall. Det bör skapas fler platser för yrkesutbildning inom kriminalvården.

Vänsterpartiet anser att en grundutbildningsgaranti upp till gymnasienivå och möjlighet till yrkesutbildningar för intagna i kriminalvården är en mycket viktig satsning, såväl ur ekonomisk som ur mänsklig synvinkel. Alla intagna bör ges möjlighet till studier upp till minst gymnasienivå. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Inför villkorlig halvtidsfrigivning för förstagångsdömda

Att under alltför långa tider vara föremål för den isolering som kriminalvård innebär är skadligt och ska om möjligt undvikas. Detta gäller i synnerhet för unga personer som begått sitt första brott. Ibland är det naturligtvis ändå nödvändigt att så sker. Vänsterpartiet anser att om ordentliga åtgärder inför frigivningen införs tillsammans med satsning på frivården bör kriminalvården kunna återgå till det system för halvtidsfrigivning som tidigare fanns. Detta för att undvika de skadliga effekter som uppkommer vid långvariga fängelsestraff. I dag är dock inte kriminalvården förberedd för det extraarbete som krävs av förberedelser och inte heller är frivården dimensionerad för detta.

Därför anser vi att man i ett första steg bör införa villkorlig halvtidsfrigivning för förstagångsdömda. De som döms för första gången är ofta mer påverkansbara, och möjligheterna för att klara sig i ett liv utanför kriminalvården är bättre. Riksdagen bör som sin mening ge regeringen till känna att villkorad halvtidsfrigivning för förstagångsdömda bör införas.

Enligt ett pm från riksdagens utredningstjänst 2012:1514 kan förslaget minska kostnaderna för kriminalvården med 630 miljoner kronor beräknat på helår. Av de minskade utgifterna föreslår vi att 300 miljoner kronor per år stannar inom kriminalvården, för att användas till förbättrad verksamhet vad gäller t.ex. utbildning, återanpassning och annat. Se även vår motion 2012/13:Ju384 utgiftsområde 4.

Återanpassning

Den moderna kriminalvården bygger på den så kallade normaliseringsprincipen. Det innebär att verkställigheten både i teori och praktik ska syfta till och organiseras så att en anpassning till livet utanför anstalten blir så enkel som möjligt. Det förutsätter att kriminalvården och relevanta instanser i samhället utanför samverkar. Så fungerar det inte i dag. I stället är risken stor att den intagne står längre från samhället när han eller hon står i begrepp att lämna anstalten än innan. En intagen som har haft en bostad kan ha fått stora hyresskulder samtidigt som han eller hon förlorat sitt kontrakt och därmed blir bostadslös.

Vanligtvis finns det inga upparbetade relationer med relevanta myndighetspersoner som socialtjänst och arbetsförmedling. Steget för den som frigges att själv upprätta dessa kontakter är ofta svårt att ta. Det är viktigt att det övriga samhället tar vid direkt när strafftiden tar slut, inte efter några veckor. Det krävs en bättre samordning än i dag för att förverkliga detta.

Vi vill tillföra medel till ett försöksprojekt med inslussningsstöd för att stötta den frigivne att fortsätta sin rehabilitering. Det handlar om att alla de resurser som faktiskt finns ska samordnas på ett bättre sätt för att ge varje enskild individ ett relevant stöd i samband med frigivningen. Vi vill kalla det inslussningsstöd i stället för utslussningsstöd eftersom det viktigaste inte är att man slussas ut från kriminalvården, utan att man ges en reell chans att slussas in i samhället igen. Stödet ska vara individuellt och insatserna ska vara riktade till fortsatt missbrukarvård, arbetspraktik, utbildning och boende. Sådana riktade medel kan användas för att ge Kriminalvården i uppdrag att söka samverka med kommuner, arbetsförmedling och andra berörda myndigheter för att förbättra samverkan kring de intagna i samband med frigivningen. I första hand föreslår vi en försöksverksamhet med denna inslussningspeng – se även vår motion 2012/13:Ju384 Utgiftsområde 4 Rättsväsendet där vi anslår 100 miljoner kronor per år för detta. Vad som ovan anförs om en inslussningspeng bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Många intagna har trasiga familjerelationer att ta itu med. I återanpassningen ska ingå att i största möjliga mån bearbeta och bygga upp kontakter

Fel! Okänt namn på

med barn, föräldrar och andra anhöriga. Det är en mycket viktig del av rehabiliteringen. Att skapa möjligheter för detta är därför angeläget. Kriminalvården har också lagt ner mycket kraft på att arbeta med föräldraskapet, framför allt för män. Det är bra men mycket arbete kvarstår. Detta gäller inte minst kvinnor som inte sällan har sina barn placerade i familjehem eller liknande. Här är det oerhört viktigt att ett umgänge kan upprätthållas. Det kräver samverkan mellan kriminalvården, den placerande myndigheten, familjehemmet och den intagna.

Det är viktigt att personalen inom kriminalvården är utbildad för detta arbete. Vänsterpartiet har länge förordat en möjlighet till specialisering till kriminalvårdare inom socialhögskolan. Det skulle öka statusen på yrket och ge bättre förutsättningar för att förverkliga normaliseringsprocessen. Dessutom bör andra yrkesgrupper, såsom psykologer och medicinsk personal, i större utsträckning arbeta direkt med klienterna.

Inför en fångombudsman

Nyligen har en fångombudsman inrättats efter ett initiativ av RFHL, Riksförbundet för rättigheter, frigörelse, hälsa och likabehandling. Han ska bevaka och tillvarata människors rättigheter under den tid de är frihetsberövade och intagna på institutioner som ungdomshem, LVM-hem, rättspsykiatriska avdelningar eller kriminalvårdsanstalter. I samband med detta har Fångarnas riksorganisation lagt ner och avslutat sin verksamhet.

Det finns i dag en mängd internationella konventioner som reglerar förhållandena på fängelser och häkten samt skyddet för mänskliga rättigheter för interner. Det måste finnas en kontinuerlig tillsyn när det gäller att upprätthålla fångars rättigheter. Det är ibland en svår uppgift att göra dessa avvägningar. Bedömningen av när säkerhetsskäl är på en sådan nivå att man kan göra undantag från rättigheterna är ofta svår. I dag är det Riksdagens ombudsmän (JO) som har det yttersta ansvaret för att fångars mänskliga rättigheter respekteras, men JO:s resurser räcker inte för att svara upp mot alla de olika behov som finns inom området, och stora som små frågor behöver hanteras.

Vänsterpartiet anser att det måste vara samhällets intresse och ansvar för att det finns en fångombudsman som fristående och oberoende verkar för att tillvarata intagnas rättigheter. Det är inte rimligt att enbart förlita sig på frivilligorganisationers arbete med dessa frågor. En fångombudsman bör införas även i Sverige. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 24 september 2012

Lena Olsson (V)

Bengt Berg (V)

Amineh Kakabaveh (V)

Eva Olofsson (V)

Marianne Berg (V)

Lars Ohly (V)

Mia Sydow Mölleby (V)